

Dr Zorica Mršević¹

Institut društvenih nauka, Beograd

Vanredni profesor Fakulteta za evropske pravno-političke studije, Novi Sad

FEMICID²

Sažetak – U članku se analizira fenomen femicida kao ubistva žena, njegovi uzroci, karakteristike i akteri. Svi stavovi ilustrovani su nedavnim primerima viktimiziranosti žene tim najdrastičnijim vidom rodno zasnovanog nasilja o kojima su izveštavali mediji u Srbiji u 2012. godini. Fokus rada je na najčešćem tipu femicida, onom koji se dešava u porodično-partnerskom kontekstu. Rodna analiza femicida obuhvata analizu institucionalnog i društvenog konteksta u kojima se razvija hegemonistička muškost, koja dovodi do nasilja nad ženama i femicida. Izlažu se i najčešće podvrste femicida, femicid u partnersko-porodičnom odnosu i femicid praćen samoubistvom ubice. Na kraju se navode preventivne strategije protiv femicida, koje pre svega treba da budu usmerene ka smanjivanju partnerskog nasilja.

Cljučne reči: femicid, rodno zasnovano nasilje, ubistva žena u porodično-partnerskom kontekstu, hegemonistička muškost, femicid praćen samoubistvom ubice.

1. Pojam i rasprostranjenost femicida

Femicid je termin kojim se označava ubijanje žena, to je rodno zasnovano ubistvo, počinjeno nad ženama, devojkama, devojčicama, pa i bebama ženskog pola od strane osoba muškog pola³. Da bi se neko ubistvo okarakterisalo kao

---

¹ zmrsevc@idn.org.rs

² Ovaj tekst je nastao kao deo projekta na kome je autorka angažovana: Društvene transformacije u procesu evropskih integracija – multidisciplinarni pristup, koji je finansiran od strane Ministarstva za nauku i tehnološki razvoj u periodu 2011–4, br. III 47010.

³ Mršević Z., *Ka demokratskom društvu-rodna ravnopravnost*, Institut društvenih nauka, Beograd 2011, s. 55–58. Femicid autorka od 2008. godine redovno predaje na Fakultetu za evropske prav-

femicid počiniocu mora biti relevantan pol žrtve, tj. da je do ubistva došlo zato što je žrtva žena. Femicid je zločin protiv žena motivisan mržnjom prema ženama, prezirom ubice prema ženama, njegovim osećajem nadmoći nad ženama, pri čemu počinitelj smatra da ima pravo da oduzme život ženi. Kao dopuna uobičajenoj naučnoj analizi, koriste se autentični primeri medijskih izveštaja o slučajevima rodno zasnovanog nasilja u fokusiranom periodu od godinu dana⁴, na osnovu dnevnog pres klipinga vođenog u Stručnoj službi Zaštitnika građana⁵. Iz tog pres klipinga ukupno je izdvojeno nešto više od pedeset članaka, koji govore o slučajevima femicida. U tumačenju njihove sadržine koristila se diskurzivna analiza, dakle, kvalitativna istraživačka metoda činjenica slučaja, što je, inače, redovan postupak u tzv. kriminologiji svakodnevnih kriminalnih pojava⁶, gde se kao izvor sadržinski ilustrativnih primera koriste stvarni, najnoviji događaji, do kojih se dolazi upravo prikupljanjem medijskih izveštaja. Prisutna je i puna svest da se u medijskim izveštajima o devijantnom ponašanju bilo kojeg tipa ponekada dešavaju i mogući mehanizmi redizajniranja stvarnosti⁷.

Pojam femicid, inače, nije nov i u engleskom jeziku postoji od 1801. i znači ubijanje žena, a 1848. taj termin je prvi put objavljen u Leksikonu Wharton's Law. Femicid obuhvata više vrsta rodno zasnovanog nasilja, od „običnog” ženoubistva, preko silovanja sa ubistvom, do spaljivanja udovica na muževljevoj lomači i ubistva zbog „uvrede porodične časti”, do kojih je dolazilo uglavnom u oblasti Mediterana, Bliskog Istoka i južne Azije. U savremeno doba tom pojmu se dodaje pol ženske žrtve kao razlog za ubistvo. Taj pojam je ušao u naučnu terminologiju izučavanja nasilja nad ženama od članka „Femicid: govoriti o neizgovorenom”, koji je objavljen u Ms časopisu 1990. Radi se o kritičkoj analizi masakra studentkinja u Montrealu 1989, kada se prvi put pojavila današnja formulacija, femicid – namerno ubistvo žena od strane muškaraca. Femicid

---

no-političke studije u Novom Sadu, u okviru predmeta Studije roda i Fenomenologija nasilja, pa se ova analiza nastavlja na postojeća osnovna saznanja o toj vrsti rodno zasnovanog ubistva.

⁴ Od početka januara do kraja decembra 2012. godine

⁵ Pres kliping Zaštitnika građana vodi Branka Kaljević, na teme kojima se bavi taj organ (rodno zasnovano nasilje je jedna od tih tema), u selektovano praćenim medijima najtiražnijih glavnih štampanih medija (Politika, Danas, Vreme Blic, Večernje novosti, Dnevnik, Kurir, Alo, Press) i dva elektronska medija, RTS i B92.

⁶ Oblast „kriminologije svakodnevnih pojava (svakodnevnog života)” terminološki i sadržinski se pojavila pre više od trideset godina, npr. u radovima Elshtain-a, 1981, sledeće decenije Felson-a, 1994. i Henry & Einstadter-a 1998, da bi se nastavila i tokom dvehiljaditih u radu, npr. Kleinman-a, 2006. Vršnjačko nasilje i nasilje nad ženama su najčešće obrađivane teme iz te kriminološke oblasti.

⁷ Pada u oči nestajanje medijskih izveštaja o femicidima u partnersko-porodičnom kontekstu od novembra 2011. do februara 2012. To skreće pažnju na funkcionisanje medija i moguće vanmedijske uticaje, kao i komunikacione strategije prilagođavanja medija, ne nekoj posebnoj ideologiji, već više predizbornim marketinškim političkim aspiracijama.

predstavlja jednu vrstu kontinuiranog rodno zasnovanog terora, koje se kreće od namernog ubijanja preko fizičkog i psihičkog zlostavljanja, što je kasnije takođe uključilo seksualno uznemiravanje i ucenjivanje (*sexual harassment*), prinudnu sterilizaciju, genitalno sakaćenje i kozmetičku hirurgiju. Kada je posledica tih i njima sličnih praksi smrt žena, autorke Kaputi i Rasel definišu i te slučajeve kao femicide⁸. Potrebno je još pomenuti postojanje visoke stope pokušaja femicida jer na svaki dovršeni femicid dolazi bar osam pokušanih ubistava žena, koji su bili skoro dovršena ubistva. Postoje shvatanja po kojima je femicid shvaćen kao zločin koji uključuje i neke druge oblike rodno zasnovanog nasilja, koji ne rezultiraju direktno smrću ženske osobe, kao što su silovanje, mučenje i zlostavljanje uz mržnju žena, zbog osećanja nadmoći, slabosti, sadističkih zadovoljstava i/ili vršenja vlasti muškarca nad potčinjenom ženom⁹.

Femicid je jedan od pet glavnih razloga za prevremenu smrt žena u životnoj dobi između 20 i 40 godina u Sjedinjenim Državama. Dok su najčešći oblici nasilja koje doživljavaju muškarci fizički napadi u javnom prostoru i pljačke van kuće, najčešće nasilje nad ženama je svakodnevno nasilje u sopstvenoj kući, zato je u ovom radu u fokusu upravo femicid u porodično-partnerskom kontekstu, koji čini značajan deo svih ubistava¹⁰. Domaćem ubistvu prethodi domaće nasilje, koje je, iako sveobuhvatno prisutno, dosta skriveno od pogleda javnosti. Mnoge porodice koje su, spolja gledano, harmonične i „solidne” prikrivaju nasilje nad ženama i stide se da potraže spoljašnju pomoć od strane socijalnih službi ili organa prinude¹¹. Nasilje od strane intimnog partnera može da se pojavi u svakoj vezi, bez obzira na klasnu ili etničku pripadnost, a uočena pravilnost je da su nasilnici najčešće i sami odrasli u nasilnim porodicama. Oni su orijentisani na kontrolu i moć u odnosu sa intimnim partnerom i intenzivno su ljubomorni i osvetoljubivi. Upotreba droga ili alkohola intenzivira te probleme¹².

Femicid od strane intimnog partnera je najrasprostranjenija podvrsta femicida.

Žene u Americi ubijaju njihovi intimni partneri (muževi, prijatelji), ili bivši partneri, oko devet puta češće nego stranci. Po najnovijim istraživanjima, oko 50% žena koje su ubile poznate ubice, ubili su njihovi intimni partneri, dok je muškaraca ubijenih od strane intimnih partnera deset puta manje, i to se dešava u 5.5%. Nisu sve žene u istom riziku od femicida, npr. afričkoameričke žene umiru od ruke muškaraca tri puta češće nego bele žene, a slična je stopa ubistava od strane intimnog partnera kod Indijanki i hispano žena. U Njujorku su

⁸ Drew, H.: *op. cit.* 117–118.

⁹ Mreža žene protiv nasilja, Krvava despotija muškaraca, internet.

¹⁰ Humphries Drew, *Women, violence, and the Media*, Boston, Hannover and London, 2009, s. 24.

¹¹ Drew, H.: *op. cit.* 206.

¹² Drew, H.: *op. cit.* 213.

doseljene žene dvostruko učestalije izložene riziku da budu ubijene od strane intimnog pratnera od žena koje su rođene u Americi¹³.

U Srbiji je u javnosti prisutan podatak da je ubijena „jedna žena nedeljno”, ali ne postoje zvanični podaci o femicidu, pa nevladine organizacije kao izvor koriste medijske izveštaje o slučajevima žena ubijenih u Srbiji u porodično-partnerskom kontekstu. Inače, podaci koje mediji prezentiraju javnosti o broju izvršenih femicida su vrlo različiti, a ta šarenolikost je uzrokovana činjenicom da nijedan izvor nije službenog, institucionalnog karaktera. U martu 2012. kao broj žena ubijenih u celoj 2011. *Blic* navodi 28¹⁴, a u aprilu *Danas* objavljuje da je u 2011. u Srbiji ubijeno 37 žena¹⁵. U maju 2012. u *Pravdi* je objavljen podatak da je već tokom prvih pet meseci 2012. ubijeno 29 žena a da ih je tokom 2011. bilo 32¹⁶. U *Vremenu* je objavljen podatak da je u periodu između 1. januara i 30. juna tekuće godine, u Srbiji ubijeno 15 žena u porodično-partnerskom kontekstu¹⁷, u avgustu u *Politici* čitamo da je u prvoj polovini 2012. u našoj zemlji 29 žena ubijeno od strane „najbližeg svog”, odnosno da su 2011. čak 32 žene stradale u „toplom porodičnom gnezdu”¹⁸.

U novembru 2012. je na javnom slušanju u Skupštini navedeno da su u porodičnom nasilju za deset meseci ubijene 23 žene¹⁹, dok je takođe u novembru, ali po *Tanjugu* u Srbiji u toku tekuće godine u nasilju ubijeno 25 žena²⁰. U novembru su *Večernje novosti* objavile da svake godine 30 žena strada kao žrtva zlostavljanja partnera²¹. Tada je takođe objavljeno da je, prema podacima pet ženskih organizacija koje se bore protiv nasilja, od početka 2012. godine u Srbiji ubijeno 28 žena, a u 2011. njih 29²². U decembru se navode podaci dobijeni od mreže „Žene protiv nasilja” da je od početka tekuće godine u porodično-partnerskom kontekstu „ubijeno čak 28 žena”²³. Ta ista organizacija, Mreža žena protiv nasilja, u svom Godišnjem izveštaju za 2012. zaključuje konačno da su

---

¹³ Renzetti Claire, Edleson Jeffrey, *Encyclopedia of Interpersonal Violence, vol 1*. Los Angeles, London, New Delhi, Singapore 2008, s. 265.

¹⁴ Palić, S., Ispovesti osuđenih žena koje su ubile muževe, *Blic*, 22. mart 2012, hronika

¹⁵ M.D.M. Srbija potpisala Konvenciju Saveta Evrope o sprečavanju nasilja nad ženama, *Danas*, 6. april 2012 društvo 7

¹⁶ Zafirov, D., Svaka četvrta žena ugrožena nasiljem, *Pravda*, 14. maj 2012, beogradska, B1

¹⁷ Spasovski, D., Koga je briga, *Vreme*, 22. novembar 2012, društvo, 30

¹⁸ Đorđević, K., Dobrovoljna terapija za porodične nasilnike, *Politika*, 29. avgust 2012 društvo 8

¹⁹ Beta, U Srbiji 23 žene ubijene u 2012. *B92*, 27. novembar 2012, vesti

²⁰ Tanjug, Žrtve sve češće govore o nasilju, *B92*, 26. novembar 2012, vesti

²¹ V.M.-N.M.N., *Večernje novosti*, 28. novembar 2012, događaji, 31

²² V. C. S, Polovina žena trpi batine, *Večernje novosti*, 25. novembar, 2012, društvo

²³ N. M. N, Država žmuri na nasilje, *Večernje novosti* 6 decembar 2012 Hronika 8

32 žene smrtno stradale u porodično-partnerskom konekstu u 2012. godini, a 29 žena u 2011. godini²⁴.

Javno saopšten (ali samo jednom) podatak MUP-a sadrži mnogo veći broj ubijenih žena: u 2012. godini 57 žena je izgubilo život u rodno zasnovanom nasilju, a u 2011.g. 40²⁵. Ti podaci su za čak 45% veći od najčešće citiranih koji dolaze od strane Mreže žena protiv nasilja. Do te razlike dolazi najverovatnije zbog prakse MUP-a da ne daje redovne, dnevne podatke medijima o svim ubistvima a Mreža žena protiv nasilja oslanja se isključivo na medijske izveštaje o ubijenim ženama.

Zaštitnik građana u svom Godišnjem izveštaju za 2012.²⁶ navodi broj femicida dobijen od jedne nevladine organizacije²⁷ a ne nadležnih institucija, pa pošto NVO nemaju drugi izvor od pomentih nepotpunih medijskih izveštaja, krug nezvanično dobijenih podataka se time proširio i na izvesan način ozvaničio”, a da je stvarni broj femicida u Srbiji ostao nepoznat.

Potrebno je imati u vidu da i istraživanja u svetu skreću pažnju da medijsko predstavljanje rodno zasnovanog nasilja ne može da se smatra kompletnim jer čak 95% sveg prijavljenog kriminaliteta protiv žena ne dobije nikakvu medijsku pažnju. Najdramatičniji primer za razumevanje medijske netačnosti je medijsko propuštanje da izveštavaju o kriminalitetu domaćeg nasilja koji je, sa svoje strane, najuobičajeniji oblik nasilja i uzrok povreda nanetih ženama²⁸, tako da i nevladine organizacije, a pogotovo institucije, moraju da traže i nalaze neke druge, službene izvore podataka.

2. Prethodno nasilje

Ocrtavanje etiologije femicida ukazuje da opasnost po život žena nije toliko od „opakog stranca” koji može da iznenadno napadne ženu. Umesto toga se jasno pokazuje rizik za sigurnost žena u njenoj najbližoj okolini, među ženinim intimnim prijateljima, članovima porodice i poznicima. Kao takvo, nasilje se dešava tamo gde žena živi, u blizini njene kuće ili na mestima na kojima ona obavlja svoje redovne, dnevne aktivnosti. Zbog toga je zajednički element svih tih krivičnih dela nasilja činjenica da takvo nasilje narušava pretpostavljenu

²⁴ Femicid – ubistva žena u Srbiji Kvantitativno – narativni izveštaj 2012. godina Mreža „Žene protiv nasilja” Beograd, 2013.godina, www.zeneprotivnasilja.net, str 2.

²⁵ Jutarnji program, *I program RTSa*, 17 januar, četvrtak, 7.40h. Voditeljka Nataša Miljković, sa-govornik Zlatko Nikolić

²⁶ http://www.ombudsman.rs/index.php/lang-sr_YU/izvestaji/godisnji-izvestaji, s. 64.

²⁷ Poziv na sajt Autonomnog ženskog centra na kome se uopšte ne nalaze podaci o broju femicida <http://www.womenngo.org.rs>

²⁸ Drew, H.: *op. cit.* 31

bezbednost doma i narušava osnovno poverenje uspostavljeno kroz tesne veze intimnih odnosa, braka, roditeljstva ili prijateljstva²⁹. Ogromna većina ubistava žena izvršena je od strane intimnog partnera (67 do 80%) a obuhvata prethodnu istoriju višegodišnjeg fizičkog nasilja od strane muškog partnera ili bivšeg partnera pre ubistva, bez obzira na trenutno stanje odnosa u toj vezi³⁰. Zbog toga se zaključuje da je porodično nasilje izvršeno pre ubistva žene od strane njenog intimnog partnera faktor rizika broj jedan za femicid od strane intimnog partnera. Tokom poslednjih 20 godina XX veka, broj ubistava od strane intimnog partnera povećao se za 50% u Sjedinjenim Državama, da bi početkom XXI veka, zahvaljujući društvenim programima i pravnim intervencijama kojima se smanjivalo partnersko nasilje, došlo do opadanja te vrste femicida³¹.

Primer dvostrukog femicida višedecenijskog porodičnog nasilnika: Jedna od najdrastičnijih porodičnih tragedija izazvanih partnerskim ubistvom bio je niški slučaj kada je Rade Stojev ubio suprugu četiri dana posle venčanja i 17-godišnju kćer iz prvog braka³². Predstavljao se kao novinar, operativac BIA, radnik Apelacionog suda, predstavnik raznih agencija. Ceo njegov život bio je obeležen njegovim nasilničkim i bezobzirnim ponašanjem, a kad je mrzeo bio je spreman sve da učini. Prva žena se razvela zbog nasilja jer joj je život sa njim bio pakao. A i kada se razvela, živela je u strahu od njega³³. Dete je oteo pre 10 godina i nije joj dozvoljavao da je vidi. U Centar za socijalni rad su joj rekli da ne mogu da joj pomognu, jer navodno, da doji dete mogli bi da mi pomognu, a ovako ne³⁴. Dobro je da mediji ukazuju na ovakvo nezakonito tumačenje i primenu zakona od strane centra za socijalni rad. Ubica je uoči ubistva planirao venčanje sa trećom ženom čijim roditeljima se predstavljao kao radnik BIA-e, uzeo revolver od nesuđenog tasta i njime izvršio dva ubistva i samoubistvo³⁵.

Iz medijskih izveštaja se saznaje da se radilo o opasnom nasilniku od koga su svi strepeli, od bivše supruge do Centra za socijalni rad, i kome do tragedije niko nije mogao da stane na put³⁶. Bio je dokazani lažov, prevarant i besposličar,

²⁹ Drew, H.: *op. cit.* 5.

³⁰ Renzetti C., & Edleson J.: *op. cit.* 266.

³¹ Isti izvor navodi podatak da je stopa muškaraca žrtava partnerskih ubistava opala za 67.8%, a žena žrtava partnerskih ubistava za 30.1%.

³² M.R., Niš: Ubio ćerku i suprugu na drugom mestu?, *Večernje novosti*, 20. avgust 2012, Hronika, 11

³³ B.J. „Ubio je našu ćerku da ne bi živela sa mnom”, *Blic*, 20. avgust 2012, Hronika

³⁴ <http://www.blic.rs/Vesti/Hronika/338516/Ubio-je-nasu-ćerku-da-ne-bi-zivela-sa-mnom>

³⁵ Ristović, M., Niš: Pištolj za ubistva našao preko Fejsbuka, *Večernje novosti*, 21. avgust 2012.

³⁶ M.R., Niš: Ubio ćerku i suprugu na drugom mestu?, *Večernje novosti*, 20. avgust 2012, Hronika, 11

konačno i ubica, manipulator koji je, iako oženjen, spremao i treće venčanje³⁷. Mediji navode da su socijalni radnici u Nišu bili upoznati s nasilničkim ponašanjem Radeta Stojeva³⁸.

Primer ubistva od strane višestrukog povratnika i porodičnog nasilnika: Brutalno ubistvo Nataše Cvetić (32), koju je u decembru naočigled dece zaklao njen suprug Dejan Cvetić (40)³⁹, šokiralo je srpsku javnost, ali je pokrenulo i važno pitanje – zašto niko od nadležnih institucija nije zaštitio ubijenu ženu? Htela je da se izvuče iz pakla i višegodišnje torture koju je trpela zbog dece⁴⁰. Ubica je poznat kao višestruki povratnik u vršenju krivičnih dela koja su vezana za posedovanje i trgovinu drogom, godinama je maltretirao i tukao suprugu, svog oca i decu. Ona je više puta prijavljivala da je tučena, ali procesi nisu dovedeni do kraja, niti je nasilnik izdvojen iz porodice. Ubica nije mogao da se pomiri sa njenom odlukom da se razvede i da nastavi život bez njega⁴¹. Namamio ju je u kuću rekavši da je dete bolesno, pretukao je, bacio kroz prozor u dvorište, dok je sa slomljenim nogama pokušavala da se pridigne posle pada i dok je dozivala pomoć, sišao je hladnokrvno i prezeo joj vrat i ubo je u grudi i u stomak⁴². Tek je smrt otvorila oči svima. Protiv Cvetića policija je u poslednjih 20 godina podnela čak 30 krivičnih prijavi, uglavnom zbog krađa, ali i za nasilje u porodici, nasilničko ponašanje. Jedina presuda koja mu je izrečena jeste ona za nanošenje teške telesne povrede, pre više od deset godina, ali niko ne može da potvrdi da li je tu pravosnažnu presudu od godinu dana zatvora i odležao⁴³. Kako saznajemo u MUP-u, njegov otac ga je prošle godine prijavio policiji zbog nasilja prema njemu i snaji, supruzi Nataši. Proces još traje. Socijalna radnica Ana Miletić Vučković kaže da je porodica Cvetić poznata Centru za socijalni rad, ali da su samo „kontinuirano dobijali materijalnu pomoć”⁴⁴.

Ovaj slučaj je ujedno i primer medijskog izveštavanja koje sadrži alarmantne podatke iz oblasti fenomenologije femicida. Kako je moguće da je na slobodi

³⁷ Janačković, B., Ubica iz Niša spremao i treće venčanje, *Blic*, 23.08.2012.

³⁸ B.J. „Ubio je našu ćerku da ne bi živela sa mnom”, *Blic* 20 avgust 2012 Hronika

³⁹ M.L. Kragujevac: Zaklao ženu pred decom!, *Večernje novosti*, 3. decembar 2012, hronika, 13

⁴⁰ Radišić, N. Niko nije reagovao na modrice žene koju je muž nožem ubio pred decom, *Blic*, 6. decembar 2012, hronika

⁴¹ Radišić, N., Monstrum koji je ubio ženu pred decom, slao poljupce pred odlazak na saslušanje, *Blic*, 03.12.2012

⁴² Luković, M., Kragujevac: Molila supruga da je ne zakolje!, *Večernje novosti*, 4.decembar 2012, hronika, 10.

⁴³ Radišić, N., Kragujevac: Sahranjena žena koju je suprug svirepo izbo nožem, *Blic*, 5. decembar 2012, hronika

⁴⁴ Radišić, N., Niko nije reagovao na modrice žene koju je muž nožem ubio pred decom, *Blic*, 6. decembar, 2012, hronika

nasilna osoba koja otvoreno preti, vrši akte nasilja, trguje narkoticima i ima preko 30 krivičnih prijava? Kako to da se Centar za socijalni rad ograničio u svom radu samo na davanje materijalne pomoći porodici, bez ulaženja u moguće postojanje prodičnog nasilja kao uzroka materijalnih problema? Mediji nisu mogli da previde činjenicu da su zakazali svi, i država, i rođaci, i komšije i prijatelji, jer iako je ubica najavljivao da će ubiti, niko nije na to reagovao.

3. Hegemonistička muškost

Muškarci i žene su, po radikalnom feminizmu, rođeni „kao takvi”, muškarci kao nasilni a žene kao trpeljive, pa muškarci, budući agresivna i zla bića, dominiraju, ugnjetavaju, eksploatišu i viktimiziraju žene⁴⁵. Danas su takva radikalna shvatanja („mužjaci okovani u svoju muškost, vrše dela ispisana testosteronom”⁴⁶) napuštena i prednost se daje društvenom i institucionalnom kontekstu u kome se dešavaju ubistava žena, ali rodni aspekt ipak nije potpuno napušten. Naime, teoretičari iz oblasti fenomenologije nasilja ukazuju da je rodno zasnovano nasilje jedan od načina način ispoljavanja roda u konfliktnim porodičnim situacijama. Proučavajući karakteristike tipičnih počinitelja rodno zasnovanog nasilja, zajedno sa karakteristikama tih krivičnih dela, kriminološkinja Barbara Peri utvrdila je da je vršenje takvih krivičnih dela način postizanja jednog vida muškosti, takozvane hegemonističke muškosti⁴⁷. Hegemonistički maskulinitet je model praktikovanja muške dominacije nad ženama. Termin „hegemonističko” se odnosi na kontekstualno tolerisane načine na koji muškarci praktikuju muškost, a koje uključuje i nasilje radi potčinjavanja žena⁴⁸, negiranja prava žrtve na napusti ili prekine nasilnu vezu, vodi sopstveni život, traži i dobije pomoć institucija i sl.

Primer ubistva zbog pokušaja žrtve da raskine vezu: U februaru je harmonikaš Milanče Ivanović (42) iz Badljevice kod Smedereva ubio 22 godine mlađu koleginicu iz orkestra, Mariju Mihajlović iz Smederevske Palanke, zato što je želela da raskine ljubavnu vezu s njim. On je usmrtio devojkicu sa 29 udaraca čekićem u glavu. Bez mnogo ustezanja objasnio je svoje motive: „Mnogo sam je voleo. Bio sam ljubomoran jer sam znao da je bila u šemi sa drugima iz orkestra. Krenuli smo kod našeg bubnjara, posvađali smo se, zapretila mi je da će me prijaviti za zlostavljanje. Tad mi je pao mrak na

⁴⁵ Elstain Jean Bethke, *Public Man, Private Woman, Women in social and political thought*, Princeton, 1981. s. 205.

⁴⁶ Mandić A., Nova Istorija, *Politika, Kulturni dodatak*, 25. maj 2013, s 3.

⁴⁷ Renzetti, C. & Edleson, J.: *op. cit.* 270.

⁴⁸ Drew, H.: *op. cit.* 3.

oči”⁴⁹. Milanče Ivanović, harmonikaš iz Smedereva je oženjen i otac je jednog deteta. Marija je želela da raskine sa njim. Medijski stil stereotipiziranog izveštavanja obuhvata neizbežnu konstataciju da se radi o „zločinu iz strasti” kao i da je po istoj medijskoj matrici, motiv „najverovatnije ljubomora”⁵⁰.

Primer ubistva kao izraza hegemonističke muškosti: Miroslav Radenković je ubio bivšu suprugu tako što joj je pucao u glavu pa je odmah izvršio samoubistvo. Motiv je kako mediji navode, „ljubomora, nije htela da mu se vrati, napustila ga, strašno ga je pogodilo što ga je ostavila, stalno je govorio da ne može da živi bez nje, želeo da očuva brak”. Za nju se navodi da je bila poštena i čestita žena, a za njega da se odlučio na ubistvo i samoubistvo pošto je tvrdio da Suzanu i dalje voli, a ona je uporno odbijale da mu se vrati, zbog čega je najavljuvao ubistvo, tj. da će se ta njegova ljubav ovako završiti⁵¹.

Institucionalni kontekstualni doprinos hegemonističkoj muškosti potvrđuju činjenice da neko ko najavljuje ubistvo nije bio pritvoren i da je i dalje bio u prilici da raspolaze vatrenim oružjem. Ovaj slučaj može da se uzme i kao primer društvenog konteksta koji omogućuje hegemonističku muškost: kad žena pobegne od nasilja, onda je ona „žena koja ne želi da se vrati”, kada nasilnik ne želi da ostane bez žrtve, onda on „želi da očuva brak”, kada on vrši svoje patrijarhalno pravo da ne dozvoli ženi da napusti nasilnu zajednicu, to je njegova legitimna „nemogućnost da živi bez nje i strašna pogođenost što ga je ostavila”, a kada izvrši ubistvo kao kulminaciju nasilja, poslednji nasilni čin i kao „pravo” hegemonističkog muškarca da kazni ženu po patrijarhalnom pravu po kome muškarac ima pravo raspolaganja životima žene (*ius vitae ac necis*), onda je to „zato što je i dalje voli”⁵².

Društvena kontekstualnost hegemonističke muškosti ogleda se u dozvoljenosti muške ljubomore i njenog nasilnog ispoljavanja. Tako je ostalo zabeleženo da je jednom ruskog književnika Maksima Gorkog grupa ruskih seljaka pretukla do besvesti jer je pokušao da odbrani jednu ženu, koju je svučenu do gola ispred gomile koja je odobravajuće urlala, njen muž zbog navodne prevare bičevao korbačem za konje⁵³. Poruka je jasna, ni muškarac ne može nekažnjeno da se suprotstavi hegemonističkoj muškosti ispoljenoj kao pravo muškarca da svoju ljubomoru ispoljava ekstremno nasilnim aktima. Muškarci su nasilni i kada su ljubomorni bez ikakvog osnova, i onda kada ni oni sami nisu verni, pa i onda

⁴⁹ Vasiljević, J., Ispovest harmonikaša: Morao sam da je ubijem, *Press*, 03. 02. 2012. vesti dana, s. 12.

⁵⁰ Ilić, J., Smederevska Palanka: Uhapšen harmonikaš osumnjičen za ubistvo pevačice, *Večernje novosti*, 2. februar 2012, hronika, 10

⁵¹ Kocić, D., Pucao u ženu, pa se ubio, *Press*, 9. avgust 2012, hronika, 12

⁵² D.St., Preminula žena kojoj je muž pucao u glavu, *Večernje novosti*, 10. avgust 2012, hronika 10

⁵³ Margaret A., and Osborne C., *Gender and crime in modern Europe*, London, 1999.

kada su upravo oni ti koji su napustili bivše partnerke zbog drugih žena. Kako primeri femicida u Srbiji iz 2012. godine pokazuju, u svakom od pomenutih slučajeva postaju ženoubice.

Primer ubistva zbog ljubomore višedecenijskog porodičnog nasilnika i ubice: Vojislav Stanković (58) iz Crepaje betonskim blokom smrskao je glavu nevenčanoj supruzi Svetlani J. (62), lažno je optužujući da ga vara⁵⁴. Stankoviću ovo nije prvi zločin jer je pre dvadesetak od njegovih batina preminula njegova prva supruga, koja je nosila blizance, a nakon toga je jednog mladića izbo nožem i odgrizao mu polni organ. Bio je ljubomorani, kako se medijski navodi „kao pas”. Često je optuživao Cecu da ga vara. Stalno je „ubijao boga u njoj, a ona se klela da mu je verna”⁵⁵.

Primer brutalnog partnerskog ubistva zbog ljubomore: Manekenku Vladislavu Červenku (25) je na smrt pretukao u Novom Sadu⁵⁶, njen partner Darijan Musić (25). Ona je pre ubistva bila brutalno zlostavljana⁵⁷. Svedoci navode da je Musić dugo i stalno brutalno tukao Vladislavu, lomio joj je nos, ruku, vozio je u gepeku kroz grad, da je ona pokušavala da ga ostavi, ali mu se uvek vraćala jer ga se plašila⁵⁸. Prijavljivala ga policiji zbog brutalnost ali bi na kraju bi uvek odustajala od svih optužbi iako je trpela neverovatno batnanje, i komšije su je često viđale u modricama. Ubica je priznao da je ubio Vladislavu Červenku, navodeći „da je hteo da je nauči pameti”⁵⁹, dakle, kao i svi nasilnici smatrao je da ima na to pravo.

Primer ubistva posle višegodišnjeg ljubomornog nasilja: Dejan Petrović je hicem iz pištolja u grudi ubio suprugu Ljiljanu, a potom pucao sebi u glavu i preminuo na putu do bolnice. Varao je Ljiljanu sa mnogo mlađom ženom, rođakom. Danima nije dolazio kući. Ona je trpela i plakala, a kada bi se vraćao sa tih „izleta”, maltretirao ju je. Poslednjih godina, otkada je izgubio posao u Rudniku „Lece”, počeo je i da je tuče. Istera decu iz stana, a nju prebije. Dolazila je sa masnicama. Na kraju je prelomila i ostavila ga, misleći da će tako sačuvati zdravlje, a izgubila je život⁶⁰. Pored svih tih činjenica, Blic navodi da istražni organi još „pokušavaju da nađu razloge i krivce za smrt ovo dvoje supružnika koji su za sobom ostavili troje maloletne dece”.

⁵⁴ Tanjug, Ubio ženu udarcem kamenom u glavu, *B92*, 13. juli 2012, hronika

⁵⁵ Ninković, M., Betonskim blokom smrskao ženi glavu, *Press*, 13. juli 2012, vesti dana, 12

⁵⁶ Tanjug, Devojka pretučena na smrt u Novom Sadu, *Blic*, 13. novembar 2012, hronika

⁵⁷ Mijušković, M., Manekenka tučena do smrti, *Politika*, 14. novembar 2012, hronika, 9

⁵⁸ Lalić A., Stakić M., Adžić A., Ubica godinama brutalno tukao manekenku, vozio je u gepeku kroz grad, 14. 11. 2012.

⁵⁹ Preradović, Lj., Simić, J., Darijan Musić: Tukao sam je jer me varala, *Večernje novosti*, 15. novembar 2012, hronika, 11

⁶⁰ M. Ivanović, Ljubomorni otac ubica ostavio troje siročića, *Blic*, 30.06.2012.

Primer ubistva žene koju je nasilnik napustio zbog druge žene: Z.S je pesnicama usmrtio nevenčanu suprugu Biljanu Bošković, koju je ranije napustio (i njihovo dete) i živeo sa drugom ženom, ali je dolazio da je maltretira. Mediji navode da je bio naprasit i policija je više puta intervenisala⁶¹.

Osim prethodnog domaćeg nasilja, rizik od femicida u partnersko-porodičnom kontekstu povećava činjenica da je vatreno oružje bilo dostupno ubici, njegovo izrazito kontrolišuće ponašanje, pretnje da će ubiti partnerku⁶².

Primer prethodno postojećih pretnji ubistvom: Advokat Vidosavljević je ženu ubio zbog dugogodišnjih svađa i rasprava, često govorio da namerava da ubije, pokušao je da ubije i sina koji je uspeo da pobjegne⁶³, nije pokazao kajanje posle ubistva⁶⁴, bizarno je izjavio da je ubio jer je on žrtva porodičnog nasilja psihičkog maltretiranja, a direktan povod za ubistvo bilo je to što ga je ogovala kod zajedničkog prijatelja⁶⁵.

Iako policija celog sveta najčešće stavlja naglasak na uzročnu povezanost između individualne patologije ubice i počinjenog femicida, kao i na nepredvidljivost i slučajnost samog čina ubistva, stručnjaci iz oblasti fenomenologije nasilja ne slažu se sa policijskim stavom da se nasilni čin nikako nije mogao predvideti⁶⁶. Posebno oni stručnjaci koji se profesionalno bave domaćim nasiljem, femicide u porodično-partnerskom kontekstu smatraju predvidljivim i kao takvi su mogli da budu sprečeni sankcionisanjem domaćeg nasilništva⁶⁷.

Kako se u Srbiji medijski izveštaji o femicidu oslanjaju uglavnom na policijske izvore, i oni kao glavne uzroke nalaze u nekim vrstama poremećaja ličnosti nasilnika ili pak u neposredno prethodećim događajima, takozvanim „okidačima”. Time se negira društveni kontekst u kojem dominiraju blaga društvena osuda porodičnog nasilja, običaj okrivljavanja žene za „neuspeo” brak, porodično nasilje ili druge bračne probleme, retko pravno sankcionisanje i vrlo sporadično institucionalno preventivno ili sinergično umreženo zajedničko delovanje (za sada samo u vojvođanskim gradovima Zrenjaninu i Somboru).

Ubistva u porodično-partnerskom kontekstu po nekim autorima najviše zavise od strasti⁶⁸. Razaranje žrtve po takvim shvatanjima, „pečat” je ubistva iz strasti, za koje je karakterističan vrlo blizak odnos između žrtve i ubice. „Zasle-

⁶¹ L.J. Preradović, Parage: Pesnicama usmrtio ženu, *Večernje novosti*, 20. mart 2012, hronika, 11 ZM, Ubio suprugu pred detetom, *Blic, Novi magazin*, 20.03.2012

⁶² Renzetti, C. & Edleson, J.: *op. cit.* 206.

⁶³ Ivanović, M, Bos i u majici kratkih rukava pobjegao na sneg od oca ubice, *Blic*, 13.02.2012.

⁶⁴ D.I.M., Leskovac: Borac protiv nasilja ubica, *Večernje novosti*, 13. februar 2012, hronika, 10

⁶⁵ M. I. Ubio sam ženu jer sam bio žrtva porodičnog nasilja, *Blic*, 14.02.2012.

⁶⁶ Drew, H.: *op. cit.* 216.

⁶⁷ Drew, H.: *op. cit.* 221.

⁶⁸ Spasojević, V. C., Prepoznajemo samo ekstremno nasilje, *Večernje novosti*, 21.oktobar 2012, društvo

pljena” ubistva su po tim shvatanjima, pak, rezultat socijalnih kriza i povećane otuđenosti savremenog čoveka⁶⁹. Primeri iz prakse rečito negiraju postojanje ma kakve zaslepljenosti, dokazujući, međutim, prisustvo hegemonističke muškosti i institucionalnu neefikasnost.

Primer hladnokrvnog dvostrukog ubice: Slučaj ubice i samoubice Petra Balana koji je prvo ubio suprugu i ćerku a zatim ih je kao profesionalni ubica „overio” sa po još jednim metkom da bi bio siguran da su mrtve⁷⁰, jasno opovrgava teorije o „zaslepljenom” ubici iz strasti, jer se očito radi o racionalnom i umišljajnom vršenju zločina. Posle dvostrukog ubistva, on je otišao je do prodavnice i ispričao ljudima u radnji šta je uradio, pa je još svratio do jedne komšinice i njoj sve ispričao. Potom je ušao u dvorište, prislonio pištolj na slepoočnicu i sebi presudio⁷¹.

Primer hladnokrvnog ubice: Jelenko R. je pokušavao da nagovori Rebeku da obnove vezu, ali su se posvađali, on je uhvatio devojkicu za vrat i udavio je. Posle ubistva je celu noć gledao ćerkicu kako spava, ujutru je nahranio i otišao⁷².

Primer ubice kome niko nije mogao da stane na put: U julu je „bolesno ljubomorni” Aleksandar Tošić svirepo ubio Tamaru u toaletu menze⁷³. Iz kuće Tošića čula se često svađa, vriska, plač. Aleksandar je tukao Tamaru, neretko čak i pred očima njihovog sina Bojana, koji ima samo četiri godine, i policija je više puta dolazila⁷⁴. Takođe se u ovom slučaju paradigmatično uočava da i kada se izrekne zabrana prilaska žrtvi, to ostaje samo mrtvo slovo na papiru. Nasilnici i dalje nastavljaju da uznemiravaju žrtve i umesto da idu u zatvor, policija žrtvu ponovo uputi na sud i tako u krug. Na taj način nasilnicima se šalje jasna poruka „možeš da radiš šta hoćeš, ne može ti niko ništa”.

4. Samoubistvo ubice

Više slučajeva femicida praćenih samoubistvom ubice koja su se desila u Srbiji razlog su upitanosti da li se radi o specifičnosti femicida u Srbiji ili je to univerzalna pojava. Iako nam se čini da je to deo „domaćeg ambijenta”, a utisak je i da su se pojave tog tipa intenzivirale u Srbiji posle slučaja Pajčin/Kapisoda

<http://www.novosti.rs/vesti/naslovna/drustvo/aktuelno.290.html:402242-Prepoznajemo-samo-ekstremno-nasilje>

⁶⁹ Vukosavljević, D., Krvavi pečat zločina iz strasti, *Politika*, 30. juli 2012, hronika, 10

⁷⁰ Jovanović J – Hadžić, B., Meci u ubijenu suprugu i dete, *Večernje novosti*, 08. septembar 2012.

⁷¹ A. Ž. A. – V. V. Ubio ćerku i ženu, pa sebi pucao u glavu, | 07.09.2012

⁷² Ekpa Kurira, UŽAS: Zadavio devojkicu pred bebom!, *Kurir*, 27. decembar 2012, hronika, 14

⁷³ TANJUG Muž ubio ženu u TE „Nikola Tesla”, *B92*, 03.07.2012

⁷⁴ Ljutić, D., TE „Nikola Tesla”: Muž zaklao ženu, *Večernje novosti*, 04. juli 2012, hronika, 12

2010, nije tako. Različita istraživanja ukazuju da čak u oko dve trećine slučajeva ubistva od strane intimnog partnera⁷⁵, muški partner izvrši samoubistvo (i ponekada ubije i svoju decu). Samoubistvo ubice je karakteristika muškarca ubice žene, dakle tipična je za femicid. Samo oko 1% od svih ubistava od strane intimnog partnera praćenog samoubistvom ubice su slučajevi u kojima su žene ubile muškog partnera i izvršile samoubistvo. Glavni faktori rizika femicida sa samoubistvom, uključujući prethodno postojanje domaćeg nasilja, isti su kao ubistava od strane intimnog partnera bez samoubistva ubice, s tim što se tu dodaje još i postojanje prethodnih pokušaja samoubistva⁷⁶. Sam čin samoubistva deluje kao neka vrsta samokažnjavanja iz kajanja, ali se ne bismo složili da su ubice-samoubice manje društveno opasne, s obzirom na njihovu manifestnu rešenost na destrukciju i činjenicu da su uništili dva života, a često i više, ako su pri tom ubili i decu i/ili ugrozili još neke srodne ili nesrodne osobe.

Primer planiranog femicida i samoubistva ubice: Porodična tragedija koja je u oktobru potresla Suboticu, po svemu sudeći, bila je planirana već duže vreme, što takođe opovrgava postojanje „zaslepljenosti”. Da je Petar Jelaš (44) bio istrajan u nameri da okonča život svoje supruge Sandre (36), a da potom i sebi presudi, pored pretnji i najava drugovima, svedoči oprostajno pismo koje je ostavio svojoj maloletnoj deci od 12 i 14 godina. Svađa i nasilje u porodici Jelaš nisu bile retkost i zbog toga je Sandra sa decom otišla kod majke u Mali Bajmok a za 5. novembar bilo je zakazano ročište za razvod braka. Krajem avgusta Petar je pokušao da ubije Sandru. Sandrina borba, nažalost, nije bila dovoljna. Fizički snažniji, muž joj je život oduzeo sa pet uboda nožem, a potom i sebi presudio vešanjem o trešnju u dvorištu. Sandrini najbliži tvrde da motiv nije bila ljubomora, „već njegova obest i posesivnost, potpomognuti stalnim pijanstvom”. Dok o Sandri sve komšije i prijatelji imaju samo reči hvale, Petrovi drugovi kažu da je on već duže vreme, naročito kad popije, govorio i pretio ubistvom.⁷⁷

Primer femicida i samoubistva ubice: Zoran Marković (55) iz Bača hicima iz pištolja ubio je Snežanu Tomić (48) iz Karavukova u opštini Odžaci, s kojom je bio u emotivnoj vezi i iza koje je ostalo dvoje maloletne dece. Marković je potom izvršio samoubistvo⁷⁸.

Primer najverovatnijeg femicida i samoubistva ubice: Radoslav Trgovčević (59) i njegova supruga Ivanka (60) „poginuli su” (neutralno, kao da ih je udario grom, kao da se nije desilo ubistvo i samoubistvo) u eksploziji „kašikare”, a tela su nađena u dvorištu njihove porodične kuće. Radoslav je bio prgav

⁷⁵ U Sjedinjenim Državama je to oko 400 slučajeva godišnje.

⁷⁶ Renzetti, C. & Edleson, J.: *op. cit.* 266.

⁷⁷ Lemajić, J., Oduzeo im majku, ostavio pismo, *Večernje novosti*, 15. oktobar 2012, Hronika, 13

⁷⁸ Rakočević, T., Ubio majku dvoje dece, a onda sebe! *Kurir*, 02. juli 2012, hronika

čovjek i Ivanki nije bilo lako s njim. Često je govorila da ne sme da napusti Radoslava zato što je pretio da će ubiti njihovo troje dece ako ode!⁷⁹ I Blic neutralno navodi da su „nastradali” ali i da se pretpostavlja da je „jedan od supružnika aktivirao bombu”⁸⁰.

Primer pokušnog femicida i samoubistva počinioca: Mirko Gajić je ženu teško povredio čekićem, a zatim izvršio samoubistvo, zbog porodičnog nasilja izrečena mu je ranije mera zabrane pristupa na 100 metara njoj i njihovom sinu, koji ima 11 godina i uznemiravanje na bilo koji način. Mediji korektno navode da se žrtva nadala da će suprug poštovati mere zabrane koje je sud odredio, ali se to nije desilo⁸¹.

5. Preventivne strategije

Mnoge studije o femicidu od strane intimnog partnera identifikovale su karakteristike koje diferenciraju takvo ubistvo od drugih vrsta ubistava. Iako dosadašnja istraživanja sugerišu da postoji disproporcionalno visok rizik of femicida za pripadnice etničkih manjina, femicid je primarno odraz siromaštva i diskriminacije, što sa svoje strane rezultira nedostatkom pristupačnih mehanizama koji mogu preventivno da deluju protiv femicida. Tamo gde su na raspolaganju razne mogućnosti za izlazak iz nasilne situacije, kao što su skloništa, krizne telefonske linije, i posebno tamo gde su one najpristupačnije, uočen je najveći pad ubistava žena od strane njihovih muških partnera. Porast pristupačnih servisa namenjenih ženama žrtvama nasilja, razne politike i pravni mehanizmi protiv porodičnog nasilja, kao što su obavezni pritvor nasilnika, smanjenje pristupačnosti vatrenog oružja, dosledno, sistematično sankcionisanje nasilja i sl. direktno umanjuje ubistva od strane intimnog partnera⁸².

Direktan zaštitni faktor od femicida je postojanje prethodnih zatvorskih kazni zbog domaćeg nasilja⁸³. Jasno je da su najvažnije strategije za prevenciju femicida smanjenje partnerskog nasilja i identifikacija slučajeva koji su u najvećem riziku od femicida, sa intervencijama koje primarno ciljaju na prva tri meseca, neposredno pošto je žena žrtva nasilja napustila nasilnika. Smanjenje mogućno-

⁷⁹ M.I., Kašikara ih raznela na rodendan unučeta! *Kurir*, 20. juli 2012, hronika, 13

⁸⁰ P. V. Supružnici iz Uba razneli se bombom, *Blic*, 19. juli 2012. hronika.

⁸¹ Lj.P. Čekićem teško povredio suprugu, pa se ubio, *Blic*, 17. 02. 2012

Petrović Lj., Bogosavljević Ž., Čekićem pretukao suprugu, pa se obesio misleći da je mrtva, *Blic*, 18. 02. 2012.

Preradović, Lj., Novi Sad: Kršio zabranu prilaska supruzi, *Večernje novosti*, 18. februar 2012, hronika 13

⁸² Renzetti, C. & Edleson, J.: *op. cit.* 266.

⁸³ Renzetti, C. & Edleson, J.: *op. cit.* 265.

sti nasilniku da dođe do vatrenog oružja je od posebnog značaja. Tamo gde postoje skloništa, pravna savetovališta, profesionalna zdravstvena zaštita, policija obučena da interveniše u slučajevima domaćeg nasilja i tamo gde se zajednice protive i osuđuju partnersko nasilje, tamo žene imaju u svojim životima više šanse da prežive to nasilje⁸⁴.

A to su mere koje ne sprečavaju samo femicid. Zajedničko za Ljubišu Bogdanovića⁸⁵ i Tamerlana Carnajeva⁸⁶ je da su tukli svoje supruge, i da obojica potiču iz porodičnih zajednica koje tradicionalno muškarcima daje „zeleno svetlo”, štaviše podstiču hegemonističku muškost. Odrasli su neometani u razvijanju i ispoljavanju svoje nasilničke prirode i živeli u uverenju da im je sve dozvoljeno, da su gospodari života i smrti. A da su ikada bili sankcionisani za dela porodičnog nasilja, pa progresivno ponovljeno sankcionisani ako bi nastavili, ne bi došlo do eskalacije nasilja i do javno počinjenih ubistava jer bi u vreme izvršenja zločina obojica bili ili u zatvoru, ili pre toga efikasno ubeđeni da nasilništvo neminovno vodi ka neprijatnim sankcijama, a u oba slučaja svakako razoružani. I jedno i drugo bi preveniralo masovno ubistvo i bombaški napad i spaslo više ljudskih života. Prevencija femicida nije, dakle, nužna samo radi zaštite žene, već i celog društva, od širenja tolerisanog nasilničkog ponašanja.

Literatura:

1. Arnot M. and Osborne C, University College of London Press, *Gender and crime in modern Europe*, London 1999.
2. Elshtain Jean Bethke, *Public Man, Private Woman, Women in social and political thought*, Princeton University Press, Princeton New Jersey 1981.
3. Felson M., *Crime and Everyday Life, Insights and Implications for Society*, Thousand Oaks California: Pine Forge Press, 1994.
4. Kleinman, A., „The Violence of Everyday Life”, In *Violence and Subjectivity* (ed. Kleinman, Ramphel, Reynolds), Berkeley – Los Angeles – London: University of California Press, 2006.
5. Mršević Z., *Ka demokratskom društvu – rodna ravnopravnost*, Institut društvenih nauka, Beograd 2011.
6. Renzetti Claire, Edleson Jeffrey, *Encyclopedia of Interpersonal Violence*, vol 1. Sage, Los Angeles, London, New Delhi, Singapore 2008

⁸⁴ Renzetti, C. & Edleson, J.: *op. cit.* 267.

⁸⁵ Masovni ubica, Velika Ivanča, Srbija, 2013. Tukao je suprugu lancem (a bio je nasilan i prema sinu jer nije zasnovao porodicu).

⁸⁶ Terorista glavni osumnjičen za bombaški napad na bostonski maraton, april 2013. Zbog porodičnog nasilja mu nije bio legalizovan boravak Sjedinjenim Državama

7. Henry S., & Einstadter W., *The Criminology Theory Reader*, New York, London: New York University Press, 1998.
8. Humphries Drew, *Women, violence, and the Media*, Northeastern University Press, Boston, University press of New England, Hannover and London 2009.

Medijski izveštaji:

1. Ž. A. – V. V. Ubio ćerku i ženu, pa sebi pucao u glavu, | 07. 09. 2012
2. Beta, U Srbiji 23 žene ubijene u 2012. *B92*, 27. novembar 2012, vesti
3. B92, *TANJUG* Muž ubio ženu u TE „Nikola Tesla” 03.07.2012
4. B.J. „Ubio je našu ćerku da ne bi živela sa mnom”, *Blic*, 20. avgust 2012 Hronika
5. Vasiljević, J., Ispovest harmonikaša: Morao sam da je ubijem, *Press*, 03. 02. 2012. vesti dana, s. 12
6. V.M.-N.M.N., *Večernje novosti* 28. novembar 2012, događaji, 31
7. V. C. S, Polovina žena trpi batine, *Večernje novosti*, 25. novembar, 2012, društvo
8. Vukosavljević, D., Krvavi pečat zločina iz strasti, *Politika*, 30. juli 2012, hronika, 10
9. D.I.M., Leskovac: Borac protiv nasilja ubica, *Večernje novosti*, 13. februar 2012, hronika, 10
10. D.St., Preminula žena kojoj je muž pucao u glavu, *Večernje novosti*, 10. avgust 2012 hronika 10
11. Đorđević, K., Dobrovoljna terapija za porodične nasilnike, *Politika*, 29. avgust 2012 društvo 8
12. Ekipa Kurira, UŽAS: Zadavio devojkicu pred bebom!, *Kurir*, 27. decembar 2012, hronika, 14
13. Ilić, J., Smederevska Palanka: Uhapšen harmonikaš osumnjičen za ubistvo pevačice, *Večernje novosti*, 2. februar 2012, hronika, 10
14. Ivanović, M, Bos i u majici kratkih rukava pobegao na sneg od oca ubice, *Blic*, 13.02.2012.
15. Ivanović, M., Ljubomorni otac ubica ostavio troje siročića, *Blic*, 30.06.2012
16. Janačković, B., Ubica iz Niša spremao i treće venčanje, *Blic*, 23.08.2012
17. Jovanović J – Hadžić, B., Meci u ubijenu suprugu i dete, *Večernje novosti*, 08. septembar 2012.
18. Jutarnji program, *I program RTSa*, 17 januar, četvrtak, 7.40h. Voditeljka Nataša Miljković, sagovornik Zlatko Nikolić
19. Kocić, D., Pucao u ženu, pa se ubio, *Press*, 9. avgust 2012, hronika,12

20. Lalić A., Stakić M., Adžić A., Ubica godinama brutalno tukao manekenku, vozio je u gepeku kroz grad, 14.11.2012.
21. Lemajić, J., Oduzeo im majku, ostavio pismo, *Večernje novosti*, 15. oktobar 2012, Hronika, 13
22. Luković, M., Kragujevac: Molila supruga da je ne zakolje!, *Večernje novosti*, 4. decembar 2012, hronika, 10.
23. Ljutić, D., TE „Nikola Tesla”: Muž zaklao ženu, *Večernje novosti*, 04 juli 2012, hronika, 12
24. Mandić A., Nova Istorija, *Politika, Kulturni dodatak*, 25. maj 2013, s 3.
25. M.D.M. Srbija potpisala Konvenciju Saveta Evrope o sprečavanju nasilja nad ženama, *Danas*, 6. april 2012 društvo 7
26. Mijušković, M., Manekenka tučena do smrti, *Politika*, 14. novembar 2012, hronika, 9
27. M. I. Ubio sam ženu jer sam bio žrtva porodičnog nasilja, *Blic*, 14.02.2012.
28. M.I., Kašikara ih raznela na rođendan unučeta! *Kurir*, 20. juli 2012, hronika, 13
29. M.L. Kragujevac: Zaklao ženu pred decom! *Večernje novosti*, 3. decembar 2012, hronika, 13
30. M.R., Niš: Ubio ćerku i suprugu na drugom mestu? *Večernje novosti*, 20. avgust 2012, Hronika, 11
31. Ninković, M., Betonskim blokom smrskao ženi glavu, *Press*, 13. juli 2012, vesti dana, 12
32. N. M. N, Država žmuri na nasilje, *Večernje novosti*, 6. decembar 2012 Hronika 8
33. Palić, S., Ispovesti osuđenih žena koje su ubile muževe, *Blic*, 22. mart 2012, hronika
34. P. V. Supružnici iz Uba razneli se bombom, *Blic*, 19. juli 2012. hronika.
35. Petrović Lj., Bogosavljević Ž., *Blic*, 18.02.2012, Čekićem pretukao suprugu, pa se obesio misleći da je mrtva
36. P. Lj., Čekićem teško povredio suprugu, pa se ubio, *Blic*, 17.02.2012
37. Preradović, Lj., Novi Sad: Kršio zabranu prilaska supruzi, *Večernje novosti*, 18. februar 2012, hronika 13
38. Preradović, Lj., Parage: Pesnicama usmrtio ženu, *Večernje novosti*, 20. mart 2012, hronika, 11
39. Preradović, Lj., Simić, J., Darijan Musić: Tukao sam je jer me varala, *Večernje novosti*, 15. novembar 2012, hronika, 11
40. Radišić, N., Monstrum koji je ubio ženu pred decom, slao poljupce pred odlazak na saslušanje, *Blic*, 03.12.2012
41. Radišić, N., Kragujevac: Sahranjena žena koju je suprug svirepo izbo nožem, *Blic*, 5. decembar 2012, hronika

42. Radišić, N., Niko nije reagovao na modrice žene koju je muž nožem ubio pred decom, *Blic*, 6. decembar, 2012, hronika
43. Rakočević, T., Ubio majku dvoje dece, a onda sebe! *Kurir*, 02. juli 2012, hronika
44. Ristović, M., Niš: Pištolj za ubistva našao preko Fejsbuka, *Večernje novosti*, 21. avgust 2012
45. Spasojević, V. C., Prepoznavamo samo ekstremno nasilje, *Večernje novosti*, 21. oktobar 2012, društvo
46. Spasovski, D., Koga je briga, *Vreme*, 22. novembar 2012, društvo, 30
47. Tanjug, Ubio ženu udarcem kamenom u glavu, *B92*, 13. juli 2012, hronika
48. Tanjug, Devojka pretučena na smrt u Novom Sadu, *Blic*, 13. novembar 2012, hronika
49. Tanjug, Žrtve sve češće govore o nasilju, *B92*, 26. novembar 2012, vesti
50. Zafirov, D. Svaka četvrta žena ugrožena nasiljem, *Pravda*, 14. maj 2012, beogradska, B1
51. ZM, Ubio suprugu pred detetom, *Blic*, *Novi magazin*, 20.03.2012

Internet:

1. Mreža žene protiv nasilja, Krvava despotija muškaraca, http://www.zeneprotivnasilja.net/images/stories/pdf/femicid/FEMICID_Krvava_despotija_muškaraca_-_clanak_objavljen_21.07.2011._godine.pdf
2. Femicid – ubistva žena u Srbiji, Kvantitativno – narativni izveštaj 2012. godina, Mreža „Žene protiv nasilja” Beograd, 2013.godina, www.zeneprotivnasilja.net, s. 2.
3. Godišnji izveštaj Zaštitnika građana za 2012.g. http://www.ombudsman.rs/index.php/lang-sr_YU/izvestaji/godisnji-izvestaji
4. Sajt Autonomnog ženskog centra (na kome nema podataka o broju femicida): <http://www.womenngo.org.rs>

Zorica Mršević, LL.D

FEMICIDE

– Summary –

Femicide is defined as a murder of a woman. The causes, characteristics and actors have been analyzed in the paper. All standpoints are illustrated by most recent cases of victimization of women by this, the most drastic form of gender based violence reported by Serbian media in 2012. The article is focused on domestic femicide, as the most frequent type of femicide and femicide followed by suicide of murderer. Gender analysis comprises analysis of institutional and social context in which the so-called hegemonic masculinity is developed, leading to violence against women and femicide. The paper contains the analysis of the most frequent types of femicide, namely femicide combined with suicide of the murderer. At the end of the document, the author presented some preventive strategies against femicide, designed in order to diminish domestic and partners' violence rates.

Key words: *femicide, gender based violence, murder of women in familial-partners' context, hegemonistic masculinity, femicide followed by murderer's suicide, preventive measures.*

Rad primljen u Redakciju 04.06.2013.